

KATECHIZMU CHRZEŚCIJAŃSKIEGO

CZEŚĆ TRZECIA

O MIŁOŚCI.

O związku wiary z miłością.

P. Jaki skutek sprawuje w Chrześcijaństwie prawdziwa wiara i jaki owoc przynosi?

O. Miłość, i odpowiednie jej dobre uczynki.

Bo w Chrystusie Jezusie mówi Paweł Apostoł, nic nie waży ani obrzezanie, ani nieobrzezanie, ale wiara, która przez miłość działa.

P. Czy nie dosyć dla Chrześcijanina jednej wiary bez miłości i dobrych uczynków?

O. Niedosyć. Gdyż wiara bez miłości i dobrych uczynków nieczynną jest i martwą, a przeto nie może doprowadzić do życia wiecznego.

Kto nie miłuje brata trwa w śmierci. 1 Jan. III, 14.

Coż za pożytek bracia moi, gdyby kto mówił iż ma wiarę, a uczynków by nie miał? Iżali go może wiara zbawić? Albowiem jako ciało bez ducha jest martwe, tak i wiara bez uczynków martwa jest. Jak. 11, 14, 26.

P. A przeciwnie, czy nie można być zbawionym przez miłość i dobre uczynki bez wiary?

O. Być nie może aby człowiek, nie wierząc w Boga prawdziwie miłował Go. Prócz tego, człowiek skażony grzechem, nie może czynić prawdziwie dobrych uczynków, jeżeli przez wiarę w Jezusa Chrystusa nie otrzyma siły duchownej, czyli łaski Boskiej.

Bez wiary niepodobna jest podobać się Bogu: albowiem przystępującemu do Boga, potrzeba wierzyć iż jest, a iż jest oddawcą tym którzy Go szukają. Żyd. XI, 6.

Którzykolwiek są z uczynków zakonu, pod przekleństwem są; bo napisano jest: przeklęty każdy któryby nie trwał we wszystkim co napisano w księgach zakonu, aby ono czynił. Gałat. III, 10.

Albowiem my duchem, z wiary, nadzieję sprawiedliwości oczekiwamy. Gałat. V, 5.

Albowiem łaską jesteście zbawieni przez wiarę: i to nie z was, bo dar Boży jest; nie z uczynków, aby się kto nie chlubił. Efes. II, 8, 9.

P. Jak sądzić o takiej miłości, której nie towarzyszą dobre uczynki?

O. Miłość taka nie jest prawdziwą. Prawdziwa bowiem miłość koniecznie objawia się przez dobre uczynki.

Jezus Chrystus mówi, kto ma przykazania Moje i zachowuje je, ten jest, który Mnie miłuje: jeśli Mnie kto miłuje, będzie chował moję Moją. Jan. XIV, 21, 23.

Jan Apostoł pisze: albowiem ta jest miłość Boża, abyśmy przykazań Jego strzegli. 1 Jan. V, 3.

Nie miłujmy słowem ani językiem, ale uczynkami i prawdą. 1 Jan. III, 18.

O zakonie Boskim i przykazaniach.

P. Jakie mamy środki do rozróżnienia uczynków dobrych od złych?

O. Zakon Boski wewnętrzny, czyli świadectwo sumienia i zakon Boski zewnętrzny, czyli przykazania Boskie.

P. Czy mówi Pismo święte o zakonie wewnętrznym?

O. Paweł Apostoł mówi o poganach, którzy okazują dzieło zakonu napisane na sercach swoich, gdy im sumienie ich świadectwo daje, i myśli między sobą różne, albo je oskarżające albo też wymawiające. Rzym. II, 15.

P. Jeżeli w ludziach jest zakon wewnętrzny, to na co jeszcze dany zewnętrzny?

O. Zewnętrzny zakon dla tego jest dany, że ludzie nie słuchali wewnętrznego, i wiodąc życie cielesne i grzeszne, przytłumiali w sobie głos duchownego zakonu, dla tego i potrzeba było im przypomnieć go zewnętrznie, przez przykazania.

Cóż tedy zakon? Postanowiony jest dla występków. Gałat, III, 19.

P. Kiedy i jakim sposobem dany ludziom zewnętrznie zakon Boży?

O. Kiedy lud Hebrajski, pochodzący od Abrahama cudownie oswobodzonym został z niewoli Egipskiej; w ten czas w drodze do ziemi obiecanej, w pustyni, na górze Synaj, Bóg w ogniu i obłoku objawił obecność swoją, i dał zakon przez Mojżesza wodza Izraelskiego.

P. Jakie są główne i ogólne zakonu tego przykazania?

O. Dziesięć następnych, które napisane były na dwóch tablicach, czyli płytach kamiennych?

1. Jam jest Pan Bóg twój, nie będziesz miał bogów cudzych przede Mną.
2. Nie utworzysz sobie bałwana (posągu), ani żadnego podobieństwa rzeczom, które są na niebie wzgórze, i na ziemi nisko, ani tym rzeczom, które są w wodach i pod ziemią: nie będziesz się im kłaniał ani służył.
3. Nie będziesz brał imienia Pana Boga twego nadaremno.
4. Pamiętaj, abyś dzień sobotni święcił: sześć dni robić będziesz, i będziesz czynić (w nich) wszystkie dzieła twoje, ale dnia siódmego szabbat Pana Boga twego jest.
5. Czcij ojca twego i matkę swoją, abyś był szczęśliwy i długowieczny na ziemi.
6. Nie zabijaj.
7. Nie cudzołóż.
8. Nie kradnij.
9. Nie mów naprzeciw bliźniemu twemu fałszywego świadectwa.
10. Nie pożądaj żony bliźniego twego, nie pożądaj domu jego, ani sługi, ani służebnicy, ani wołu, ani osła, ani żadnej rzeczy, która jego jest. Wyjść. XX, 1—17.

P. Jeżeli przykazania te dane narodowi Izraelskiemu: czy potrzeba, abyśmy i my podług nich postępowali?

O. Potrzeba. Dla tego, że one w istocie swojej są tymże samym zakonem, który według słów Apostoła, napisany na sercach wszystkich ludzi, aby wszyscy według niego postępowali.

P. Czy Jezus Chrystus nauczał postępować według dziesięciu przykazań?

O. Zalecał zachowywać przykazania dla osiągnięcia życia wiecznego, i uczył rozumieć i spełniać je dokładnie, niż do Jego przyjsia ludzie pojmowali i rozumieli. Nat. r. XIX, 17 i r. V.

O rozdzieleniu przykazań na dwie tablice.

P. Co znaczy, że dziesięć przykazań rozdzielone były na dwie tablice?

O. To, że w nich zawierają się dwa rodzaje miłości, to jest miłość Boga i miłość bliźniego, i dla tego przepisane są dwa rodzaje obowiązków.

P. Czy nie mówił czego o tem Jezus Chrystus?

O. Na pytanie: które jest większe przykazanie w zakonie? rzekł: będziesz miłował Pana Boga twego ze wszystkiego serca twego, i ze wszystkiej duszy twojej, i ze wszystkiej myśli twojej. Toś jest największe przykazanie. A wtóre podobne jest temu: będziesz miłował bliźniego twego jako samego siebie. Na tym dwojga przykazaniach wszystek zakon zawisł i Prorocy. Mat. XXII, 36, 40. *Bożodaru Janie Janowski*

P. Czy wszyscy ludzie są bliźni nasi?

O. Wszyscy. Bo wszyscy są stworzeniem jednego Boga, i pochodzą od jednego człowieka. Lecz jednej-że z nami wiary wedwoje są bliźcy nam, jako dzieci jednego niebieskiego Ojca, według wiary w Jezusa Chrystusa.

P. A dlaczego niema przykazania o miłości samego siebie?

O. Dla tego że i bez przykazania, z natury, nigdy żaden ciała swego nie miał w nienawiści, ale je chowa i ogrzewa Efez. V, 29.

P. Jaki powinniśmy zachować porządek w miłości Boga, miłości bliźniego i samego siebie?

O. Siebie miłować należy tylko dla Boga i częścią dla bliźnich, bliźnich miłować należy dla Boga: Boga zaś należy miłować dla Jego samego i nade wszystko. Miłość własną poświęcić trzeba miłości bliźnich: a miłość siebie samych i bliźnich poświęcać powinniśmy miłości Boga.

Większej nad tę miłości żaden niema, aby kto duszę swą położył za przyjaciół swoje. Jan. XV, 13. *Wielki Jan*

Kto miłuje ojca albo matkę więcej niż Mnie, mówi Jezus Chrystus, nie jest Mnie godzien: a kto miłuje syna albo córkę nad Mnie, nie jest Mnie godzien. Mat. X, 37. *Wielki Jan*

P. Jeżeli cały zakon zawiera się w dwóch przykazaniach, to dla czego one podzielone są na dziesięć?

O. Dla jaśniejszego wykładu obowiązków naszych względem Boga i bliźniego.

P. W których przykazaniach zawierają się obowiązki względem Boga?

O. W czterech pierwszych.

P. Jakie mianowicie obowiązki?

O. W pierwszym przykazaniu przykazuje się poznawać i czcić prawdziwego Boga.

W drugim, strzedz się fałszywej czci Boga.

W trzecim, nie ubliżać czci Boskiej ani nawet słowem.

W czwartym, zachować porządek co do czasu nabożeństwa i pobożnych uczynków.

→ 84 ←
P. W których przykazaniach zawierają się obowiązki względem bliźnich?

O. W sześciu ostatnich.

P. Jakie obowiązki?

O. W piątym przykazaniu przykazuje się miłować i szanować bliźnich, zwłaszcza nam blizkich, zaczynając od rodziców.

6. W szóstym, nie szkodzić życiu bliźnich.

7. W siódmym, nie szkodzić czystości ich obyczajów.

8. W ósmym, nie szkodzić ich własności.

9. W dziewiątym, nie szkodzić im słowem.

10. W dziesiątym, nie żądać im szkodzić.

P. Czy nie zawierają się w dziesięciorgu tych przykazań obowiązki względem nas samych?

O. Obowiązki te zawierają się w przykazaniach względem bliźnich, gdyż bliźniego tak miłować potrzeba jak siebie samego.

● pierwszym przykazaniu.

P. Co znaczą słowa: **Jam jest Pan Bóg twój?**

O. Temi słowami Bóg jakby wskazuje na samego Siebie człowiekowi, a zatem rozkazuje, aby Go człowiek **poznawał**.

P. Z rozkazu, poznawania Boga, jakie szczególniejsze obowiązki wyprowadzić można?

O. 1. Potrzeba uczyć się **poznawać Boga**, co najważniejszem jest ze wszystkich poznań.

2. Pilnie słuchać w kościele **nauk** o Bogu i dziełach Jego, a w domu **rozmów pobożnych** o tem-że.

3. Czytać, lub słuchać czytających księgi nauczające poznawania Boga, a naprzód **Pismo święte**, powtórę **pisma Ojców Świętych**.

P. Co przykazano w słowach: **nie będziesz miał bogów cudzych przede Mną?**

O. Przykazano udawać się i przywiązywać do jednego prawdziwego Boga, czyli, co jedno jest, z upokorzeniem **czcić** Boga.

P. Jak się odnoszą obowiązki **do wewnętrznej czci Boga?**

● 1. Wierzyć w Boga.

2. **Chodzić przed Bogiem**, to jest pamiętać na Boga, i uważnie we wszystkim postępować, dla tego, że Bóg widzi nie tylko uczynki ale i najszybsze myśli nasze.

3. **Bać się Boga**, czyli korzyć się przed Bogiem, to jest, poczytywać gniew Ojca niebieskiego za największe nieszczęście dla siebie, a przeto starać się, aby Go nie obrazić.

4. **Mieć nadzieję** w Bogu.

5. **Kochać** Boga.

6. **Być posłusznym** Bogu, to jest, zawsze być gotowym do spełniania tego, co Bóg rozkazuje, i nie szemrać jeżeli On nie spełnia życzeń naszych.

7. **Oddawać pokłon** Bogu, jako najwyższej istocie.

8. **Uwielbiać** Boga, jako najdoskonalszego.

9. **Dziękować** Bogu, jako stwórcy, opiekunowi i zbawicielowi.

10. **Wzywać** Boga, jako najdobrotliwszego i najpotężniejszego pomocnika we wszelkim dobrym zamiarze.

P. Jak się odnoszą obowiązki **do zewnętrznej czci Boga?**

O. 1. **Wyznawać** Boga, to jest otwarcie wyznawać, że On jest Bogiem naszym, i nie wyrzekać się Go, chociażbyśmy za wyznanie to męczeństwo i śmierć ponieść mieli.

2. Być uczestnikiem **publicznego nabożeństwa**, nakazanego od Boga i ustanowionego przez Kościół.

P. Dla dokładniejszego zrozumienia i wypełnienia pierwszego przykazania, wiedzieć nadto potrzeba: jakie przeciw przykazaniu temu grzechy być mogą?

O. 1. **Ateizm**, kiedy ludzie, których Psalmista sprawiedliwie głupcami zowie, dla pozbycia się bojaźni sądu Boskiego, **mówią w sercu swoim: niema Boga**. Psal. XIII, 1.

2. **Wielobóstwo** czyli bałwochwalstwo; kiedy zamiast jednego prawdziwego Boga, wiele urojonych bóstw uznają.

3. **Niedowiarstwo**, kiedy wyznają, że Bóg jest, lecz nie wierzą w Jego Opatrzność i Objawienie.

4. **Herezya**, kiedy ludzie do nauki wiary mieszają opinie prawdziwie Boskiej przeciwne.

5. **Odszczepieństwo**, to jest samowolne odstąpienie od jedności wyznania i od Prawosławnego Powszechnego Boskiego Kościoła.

6. **Odstępstwo**, kiedy z bojaźni ludzkiej, lub dla widoków światowych, odstępują od prawdziwej wiary.

Boga, wiara, dobre uczynki - to złączenie

7. **Rozpacz**, kiedy kto żadnej zgola niema nadziei otrzymania łaski Boskiej i zbawienia.
8. **Czarodziejstwo**, kiedy kto odrzuciwszy wiarę w potęgę Boską, wierzy w tajemną, po większej części nieczystą moc stworzeń, a mianowicie w moc złych duchów, i stara się za ich wpływem działać.
9. **Zabobon**, kiedy kto zwyczajnej jakiej rzeczy przyznaje moc Boską, i w niej zamiast Bogu ufa; lub się jej boi: jak na przykład są którzy wierzą w stare księgi, mniemając że według nich tylko, a nie według nowych można zbawienia dostąpić, chociaż nowe też samą zawierają naukę i toż samo nabożeństwo.
10. **Lenistwo** do nauki religii, do modlitwy i publicznego nabożeństwa.
11. **Większe zamiłowanie stworzeń niż Boga.**
12. **Chęć dogodzenia ludziom**, kiedy tak usiłują podobać się ludziom, że zaniedbują podobać się Bogu.
13. **Zbyteczne zaufanie**, kiedy kto więcej ufa zdolnościom i sile swojej lub innych ludzi, niż łasce i pomocy Boskiej.

P. Dlaczego sądzić potrzeba, że zbyteczne dogadzanie ludziom i zbyteczna w nich ufność jest przeciwnem pierwszemu przykazaniu?

O. Dla tego że człowiek ten, któremu dogodzić usiłujemy, lub na którym całą naszą ufność, z zapomnieniem o Bogu, pokładamy, w pewny sposób staje się dla nas **drugim Bogiem**, w miejscu prawdziwego Boga.

P. Jak mówi Pismo święte o zbytecznym dogadzaniu ludziom?

O. Paweł Apostoł mówi: **Jeślibym się jeszcze ludziom podobał, nie byłbym sługą Chrystusowym.** Galat. I, 10.

P. Jak mówi Pismo święte o zbytecznej ufności w ludziach?

O. **To mówi Pan: przeklęty człowiek, który ufa w człowieka, kładzie ciało za ramię swoje, a od Pana odstępuje serce jego.** Jerem. XVII, 5.

P. Ażeby łatwiej dopełnić obowiązków odnoszących się do Bogu, jak człowiek z samym sobą postąpić powinien?

O. Powinien zaprzeć się samego siebie.

Jeśli kto chce za Mną iść, mówi Jezus Chrystus, **niech samego siebie zaprze.** Mark. VIII, 34.

Co znaczy zaprzeć się samego siebie?

O. Bazyli Święty tak to objaśnia: **Zapiera się samego siebie ten, który zwleka z siebie starego człowieka, z jego czynnościami, tlejącego w zwodniczych chuciach. Wyrzeka się i wszelkiego światowego upodobania któreby pobożnym zamiarom przeszkadzać mogło. Zupełne zaś zaprzeczenie się na tem zależy, aby i na samo życie być obojętnym i gotowym na śmierć, byleby nie polegać na sobie.** Obszer. Prawow. odp. 8.

P. Jaką pociechę może mieć człowiek, kiedy, zapierając się samego siebie, pozbawia się wielu przyrodzonych przyjemności?

O. Pociechę łaski Boskiej, pociechę Boską, której same nawet cierpienia nadwężyć nie mogą.

Albowiem jako w nas obfitują utrapienia Chrystusowe, tak i przez Chrystusa obfituje pociecha nasza. 2 Kor. I, 5.

P. Jeżeli pierwsze przykazanie przykazuje czcić jednego Boga; to czy nie przeciwi się temu przykazaniu cześć którą oddajemy **Aniołom i świętym?**

O. Należyta cześć oddawana Aniołom i Świętym zupełnie się zgadza z tem przykazaniem: w nich bowiem czcimy łaskę Boską w nich zamieszkałą i działającą, i przez nich Boga o pomoc prosimy.

o drugim przykazaniu.

P. Co to jest **posąg** czyli **bałwan**, o którym się mówi w drugim przykazaniu?

O. W tem-że samem przykazaniu objaśniono, że bałwan jest to wyobrażenie jakiego-kolwiek stworzenia niebieskiego, ziemskiego lub wodnego, któremu, zamiast Boga, pokłon czynią i służą.

P. A stąd czego zakazuje drugie przykazanie?

O. Zakazuje klaniać się bałwanom, jako wymysłonym bóstwom, lub jako wyobrażeniom fałszywych bogów.

P. Czy nie zakazuje się tem samem mieć święte jakie wizerunki?

O. Zgola nie. To jasno się widzieć daje z tego, że tenże sam Mojżesz, przez którego dał Bóg przykazanie zakazujące bałwanów, w tym-że czasie otrzymał rozkaz od Boga postawić w Arce, czyli ruchomej Izraelskiej świątyni, ze złota święte wizerunki Cherubinów, i to w tejże wewnętrznej części kościoła do której obracał się lud dla oddawania pokłonów Bogu.

P. Dlaczego przykład ten ważny jest dla Prawosławnego Chrześcijańskiego Kościoła?

O. Dla tego, że dowodzi słuszności używania obrazów w Prawosławnym Kościele.

P. Co to jest obraz?

O. Obraz po grecku **ikona**, w Prawosławnym Kościele znaczy święte wyobrażenie Boga, wcielonego naszego Pana Jezusa Chrystusa, Najczystszej Matki i Świętych Jego.

P. Czy używanie obrazów zgodne jest z drugim przykazaniem?

O. To używanie byłoby niezgodne w tym tylko razie, jeżeliby one ubóstwiane były. Przykazanie to nie zabrania czcić obrazy, jako święte wizerunki, i używać ich ku pobożnemu przypominaniu dzieł Boga i świętych Jego: w takim albowiem razie obrazy są to księgi, w których zamiast liter, wyrażone są twarze i rzeczy. Grzeg. W. List. ks. 9, list. do Seren. Bisk.

P. W jakim usposobieniu ducha powinniśmy być przy oddawaniu pokłonu obrazom?

O. Należy zwracać myśl ku Bogu i Świętym, którzy na wizerunkach są wyobrażeni.

P. Jak w ogólności zowie się grzech przeciw drugiemu przykazaniu?

O. **Bałwochwalstwo.**

P. Czy nie masz innych jeszcze grzechów przeciw drugiemu przykazaniu?

O. Prócz grubego bałwochwalstwa jest jeszcze subtelne, do którego należą:

1. **Łakomstwo** (chciwość).

2. **Obżarstwo**, czyli dogadzanie brzuchowi i pijaństwo.

3. **Pycha**, do której należy i próżność.

P. Dlaczego łakomstwo należy do bałwochwalstwa?

O. Paweł Apostoł wyraźnie mówi, że **zła pożądliwość, jest bałwochwalstwem**. Kolos. III, 5. A to dla tego, że łakomy człowiek więcej pracuje dla bogactw aniżeli dla Boga.

P. Jeżeli drugie przykazanie zakazuje łakomstwa, to tem samem co zaleca?

O. **Nieubieganie się za zyskiem i szczodroblivość.**

P. Dla czego obżarstwo i opilstwo należy do bałwochwalstwa?

O. Dla tego: że tacy zmysłowe rozkosze wyżej nad wszystko cenią, a stąd Paweł Apostoł powiada, że ich **Bóg jest brzuch**, czyli inaczej mówiąc, brzuch jest ich bożyszczem. Filip. III, 19.

P. Jeżeli wtóre przykazanie zakazuje obżarstwa i opilstwa, to czego tem samem naucza?

O. **Wstrzemięźliwości i postu.**

P. Dlaczego pycha i próżność do bałwochwalstwa należą?

O. Dla tego, że człowiek pyszny ceni swoje zdolności i przymioty wyżej nad wszystko, a tem samem one są dla niego bałwanem: a człowiek próżny żąda aby też i drudzy tego bałwana szanowali. Takie usposobienie pysznego i próżnego człowieka widocznie okazało się na Babilońskim królu Nabuchodonozorze, który wystawił samemu sobie złoty posąg i kazał, aby mu się kłaniano. Dan. r. III.

P. Czy niema jeszcze grzechu bliższego bałwochwalstwu?

O. Takim jest obłudność (hypokryzja) kiedy kto pobożnych zewnętrznych uczynków, jak na przykład postu i ścisłego zachowania obrzędów, używa dla pozyskania szacunku gminu, nie myśląc o wewnętrznej poprawie serca swego. Mat. VI, 5—7.

P. Jeżeli wtóre przykazanie zakazuje pychy, próżności i obłudy: to tem samem czego naucza?

O. **Pokory i czynienia dobrze w skrytości.**

O trzeciem przykazaniu.

P. Jakim sposobem Imię Boskie nadaremno się bierze?

O. Imię Boskie bierze się nadaremno, czyli napróżno, kiedy się wymawia w rozmowach niepotrzebnych i próżnych, a tem bardziej kiedy się wymawia **falszywie**, lub z ujmą czci Boskiej.

P. Jakie zakazują się grzechy trzeciem przykazaniem?

O. 1. **Bluznierstwo**, czyli zuchwałe przeciwko Bogu słowa.

2. **Szemranie**, przeciwko Bogu, czyli narzekanie na Jego opatrność.

3. **Szyderstwo**, kiedy przedmioty święte obracają się w żart lub pośmiewisko.

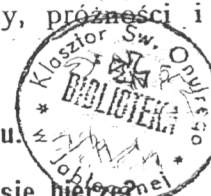
4. **Nieuwaga przy modlitwie.**

6. **Krzywoprzysięstwo**, kiedy przysięgą stwierdzają to, czego niema.

7. **Złamanie przysięgi**, kiedy niedopełniają sprawiedliwej i prawnej przysięgi.

8. **Bożenie się**, czyli lekkomyślne używanie przysięgania się w potocznych rozmowach.

P. Czy nie zakazuje Pismo święte szczególnie bożyć się w potocznej rozmowie?

O. Zbawiciel mówi: **A ja wam powiadam abyście zgola nie przysięgali, a niechaj mowa wasza będzie: jest, jest; nie, nie. A co nadto więcej jest, od złego jest.** Mat. V, 34, 37.

P. Czy nie zakazuje się tem i wszelka przysięga w sprawach towarzyskich.

O. Paweł Apostoł mówi: Ludzie przez większego niż sami przysięgają, a każdego sporu ich koniec ku potwierdzeniu jest przysięga: w czym chcąc Bóg dzieciom obietnicy obficie okazać nieodmienność rady swej, przysięgę uczynił. Łyd. VI, 16, 17.

Z tego wnieść należy, że jeżeli Bóg sam dla nieodmiennego upewnienia użył przysięgi: to tem bardziej godzi się nam, należy, abyśmy w ważnych i koniecznych zdarzeniach z rozkazu prawej zwierzchności wykonywali przysięgę z świętym i stałym zamiarem nie złamania jej żadnym sposobem.

O czwartem przykazaniu.

P. Dlaczego przykazano siódmy, a nie inny jaki dzień, Bogu poświęcać?

O. Dla tego że Bóg w sześciu dniach świat stworzył, a siódmego, odpoczął ot wszelkiego dzieła, które sprawił.

P. Czy w Kościele Chrześcijańskim święci się Sobota?

O. Nie święci się jak zupełne święto, jednakże na pamiątkę stworzenia świata i dla obchodu pierwiastkowego jej święcenia, Sobota różni się od innych dni przez zwolnienie postu.

P. Jak że więc w Chrześcijańskim Kościele zachowuje się czwarte przykazanie?

O. Święci się po każdym sześciu dniach siódmy, tylko że nie ostatni z siedmiu, to jest nie Sobotni, lecz pierwszy w tygodniu, czyli **Niedzielnym** to jest Niedziela.

P. Od jakiego czasu święci się dzień Niedzielnym?

O. Od czasu zmartwychwstania Chrystusowego.

P. Czy wspomina się w Piśmie świętem o święceniu Niedzieli?

O. W księdze Dziejów Apostolskich wspomina się o zgromadzeniu uczniów Chrześcijan w pierwszy dzień po szabacie, to jest w pierwszy dzień tygodnia czyli Niedzielnym, na łamanie chleba, czyli dla sprawowania tajemnicy Eucharystyi. Dzieje Ap. XX, 7. W Objawieniu Jana Apostoła i Ewangelisty także się wspomina o dniu **Niedzielnym**. Apok. I, 10.

P. Pod imieniem dnia siódmego czyli Soboty, czy nie potrzeba jeszcze czego rozumieć?

O. Jak w Kościele Starego Zakonu, pod imieniem Soboty rozumiano i inne dni ku święceniu albo dla postu ustanowione, jak na przykład **święto Paschy, dzień oczyszczenia**: tak i w Chrześcijańskim Kościele, prócz Niedzieli, i inne **święta i posty** ku chwale Boga i na cześć Najświętszej Bogarodzicy i innych Świętych ustanowione zachować należy. Prawow. Wyzn. cz. 3 pyt. 60. cz. 1 Pyt. 88

P. Jakie są ważniejsze święta?

O. Naprzód, święta ustanowione na pamiątkę ważniejszych zdarzeń, odnoszących się do zbawionego dla nas wcielenia Syna Bożego i do objawienia się Bóstwa; a po nich święta ku czci Najświętszej Bogarodzicy, jako wybranej do tajemnicy wcielenia.

Z tych według porządku wypadków są następujące:

1. Dzień narodzenia Najświętszej Marji Panny.
2. Dzień wprowadzenia Jej do kościoła dla ofiarowania Bogu. (Ofiarowanie Najświętszej Marji Panny).
3. Dzień zwiastowania, to jest, zwiastowania Anioła Najświętszej Pannie o wcieleniu się z Niej Syna Bożego.
4. Dzień narodzenia Chrystusowego.
5. Dzień chrztu Pańskiego a razem Objawienia się Trójcy Najświętszej. (Epifania).
6. Dzień spotkania Pańskiego, w Świątyni przez Symeona.
7. Dzień Przemienienia Pańskiego.
8. Dzień wejścia Pańskiego do Jerozolimy. (Niedziela Wierzbna).
9. Pascha, uroczystość zmartwychwstania Pańskiego, uroczystość uroczystości, początek wiecznej uroczystości—wiecznej szczęśliwości.*
10. Dzień Wniebowstąpienia Pańskiego.
11. Uroczystość Pięćdziesiąticy (Zielonych-Świątek) na pamiątkę zesłania Ducha Świętego a razem na cześć Trójcy Najświętszej.
12. Dzień podwyższenia Krzyża Pańskiego, przez Cesarzową Helenę znalezionego.
13. Dzień uspienia Najświętszej Marji Panny (wniebowzięcia).** **Święto Zaśnięcia Przenajświętszej Bogurodzicy**

P. Który post ważniejszy?

O. **Post wielki**, czyli czterdziestodniowy.

P. Dlaczego się on zowie **czterdziestodniowym**?

* Pascha Chrystusowa (Zmartwychwstanie Pańskie) jest najważniejszym świętem - Świętem Świąt, nie zalicza się Jej do 12 głównych świąt ("Przedników").

** Prawosławna Teologia nie precyzuje Wniebowzięcia Przenajświętszej Bogurodzicy tak jak rzymsko-katolicka, jest ono niemniej uznawane (gdy Apostołowie i Tomasz, który przybył 3 dni później, poszli do grobu Przenajświętszej Bogurodzicy, Jej Ciała już tam nie było). Różnica między nauczaniem rzymsko-katolickim a prawosławnym jest tutaj bardzo subtelna.

O. Bo trwa przez czterdzieści dni, prócz tygodnia męki Pańskiej.

P. Dlaczego na post wielki przeznaczono dni czterdzieści?

O. Przez naśladowanie samego Jezusa Chrystusa, który pościł przez dni czterdzieści. Mat. IV, 2.

P. Dlaczego postanowiono pościć **środę i piątek**?

O. **Środę**, na pamiątkę wydania na męki a **piątek** na pamiątkę samej męki i śmierci Jezusa Chrystusa.

P. Dlaczego ustanowiono posty: przed Bożem narodzeniem, przed Wniebowzięciem, (wniebowzięciem) Marii Panny i przed świętem Apostołów (Piotra i Pawła)?

O. Pierwsze dwa posty dla tego, aby poprzedniczą wstrzeźmiewalnością uczcić następujące uroczystości narodzenia Chrystusowego i wniebowzięcia Najświętszej Bogarodzicy, ostatni zaś tak dla czci jak i dla naśladowania Apostołów, którzy gotując się do dzieła opowiadania Ewangelii, pościli. Dzieje. XIII, 3.

P. Jak, według przykazania, dni uroczyste święcić potrzeba?

O. Naprzód, w dniach tych wstrzymać się potrzeba od pracy, czyli od interesów światowych i domowych; powtóre, potrzeba święcić je, to jest obracać je ku chwale Bożej, na dzieła święte i duchowne.

P. Dlaczego w dni świąteczne zakazano pracować?

O. Dla swobodniejszego użycia ich na dzieła święte i Bogu podobające się.

P. Czem mianowicie najprzyzwoiciej jest zająć się w dni świąteczne?

O. 1. Uczęszczać do **kościół** dla wspólnego nabożeństwa i słuchania **Słowa Bożego**.

2. W domu także zajmować się **modlitwą** i czytaniem ksiąg pobożnych, lub zbawiennymi rozmowami.

3. Część dóbr swoich Bogu poświęcić, obrócić na potrzeby Kościoła i służbę jego, tydzień na **jałmużnę** dla ubogich; nawiedzać chorych i więźniów i dopełniać innych uczynków miłości chrześcijańskiej.

P. Ale czy nie należy uczynków takich dopełniać i w dni powszednie?

O. Dobrze, jeżeli kto może. Lecz komu przeszkadzają zatrudnienia, ten przynajmniej dni świąteczne dziełami takimi uczcić powinien. Modlić się zaś codziennie: potrzeba rano i wieczór, przed obiadem i wieczorą i po nich, a według możliwości, przy zaczęciu i ukończeniu wszelkiej sprawy.

P. Jak sądzić potrzeba o tych, którzy w dni świąteczne dozwalają sobie nieskrómnym zabaw i widowisk, pieśni świątecznych, niewstrzeźmiewalności w pokarmach i napojach?

O. Ludzie tacy bardzo znieważają świętość dni świątecznych: bo jeżeli czynności niewinne i dla doczesnego życia użyteczne, w dni te stają się nieprzyzwoite: tedy ileż nieprzyzwoitszymi są czynności nieużyteczne, cielesne i występne.

P. Kiedy czwarte przykazanie mówi o sześciodniowej pracy, to czy nie przygańla i tym, którzy nic nie robią?

O. Bez wątpienia że gani tych, którzy nie tylko w dni powszednie nie zajmują się pracą, stanowi swemu odpowiednią, ale tracą czas na próżnowaniu i roztargnieniu.

O piątym przykazaniu.

P. Jakie wyłączone obowiązki ku **rodzicom** nakazuje piąte przykazanie, pod ogólnem nazwaniem czci?

O. 1. **Z uszanowaniem obchodzić się z nimi.**

2. **Być im posłusznym.**

3. **Karmić i pielęgnować** ich w czasie choroby i starości.

4. Tak za ich życia jako i po śmierci **modlić się** za ich zbawienie i ściśle wypełnić ich **wolę** nieprzeciwą prawu Boskiemu i krajowemu. 2. Mach. XII, 43, 44; Jerem. XXXV, 18, 19; Jan. Damas. homil. o umarł.

P. Co sądzić potrzeba o ciężkości grzechu nieszanowania rodziców?

O. Jak jest łatwo i naturalnie kochać i szanować rodziców, od których życie mamy, tak ciężkim jest grzechem ich nie szanować. Dla tego to w zakonie Mojżesza za złorzeczenie ojcu lub matce postanowiona była kara śmierci. Wyjście XXI, 16.

P. Dlaczego mianowicie do przykazania o czci rodziców, dołączona obietnica pomyślności i długiego życia?

O. Aby widoczną nagrodą zachęcić dzieci do spełnienia przykazania, na którem zawisł porządek, naprzód domowego, a następnie społecznego życia.

P. Jakim sposobem spełnia się ta obietnica?

O. Przykłady dawnych Patryarchów czyli Praojców pokazują, że Bóg rodzicielskiemu błogosławieństwu szczególnej mocy udziela. Księg. Rodz. r. XXVII. **Błogosławieństwo ojcowskie utwierdza dom dzieci.** Syrach. III, 9. Bóg najmędrszą i najsprawiedliwszą opatrnością Swoją szczególnie ocala życie i daje pomyślny byt na ziemi tym, którzy szanują rodziców; a dla zupełnego nagrodzenia doskonałej cnoty, obdarza nieśmiertelnym i błogosławionym żywotem w niebieskiej ojczyźnie.

P. Dlaczego w przykazaniach, w których przykazuje się miłość bliźniego przede wszystkim wspomina się o rodzicach?

O. Dla tego że rodzice naturalnym sposobem są dla nas najbliżsi.

P. Czy nie należy w piątym przykazaniu, pod imieniem rodziców jeszcze kogo innego rozumieć?

O. Należy jeszcze rozumieć tych wszystkich, którzy pod rozmaitym względem zastępują dla nas miejsce rodziców.

P. Kto zastępuje dla nas miejsce rodziców?

O. 1. **Pasterze i nauczyciele duchowni**; gdy oni nauką i Sakramentami odradzają nas na życie duchowne, i w niem nas wychowują.

2. **Starsi wiekiem.**

3. **Dobrodzieje.**

4. **Zwierzchnicy** w rozmaitym względzie.

P. Co mówi Pismo święte o uszanowaniu Pasterzy i nauczycieli duchownych?

Bądźcie posłuszni przełożonym waszym, i bądźcie im poddani, albowiem oni czują jako którzy za dusze nasze liczbę oddać mają: aby to z weselem czynili, a nie wzdychając, bo to wam nie pożyteczno. Łyd. XIII, 17.

P. Czy jest w Pismie świętem aby starszych wiekiem podobnie szanować, jak rodziców?

O. Paweł Apostoł do Tymoteusza pisze: **Starszego nie łaj, ale proś jako ojca, młode jako bracią, stare białogłowy jako matki.** 1 Tymot. V, 1, 2.

Przed głową sędziwą powstań, a czcij osobę starego, bój się Pana Boga twego. Lewit. XIX, 32.

P. Z czego przekonać się można że dobroczyńców równie jak rodziców szanować potrzeba?

O. Z przykładu samego Jezusa Chrystusa, Który uległym był Józefowi, chociaż Józef nie był jego Ojcem ale tylko opiekunem. Łuk. II, 51.

P. Jacy są zwierzchnicy, których po rodzicach, dla podobieństwa ich z rodzicami, szanować potrzeba?

O. Ci którzy na miejscu rodziców troszczą się o wychowanie nasze, to jest **szkolni zwierzchnicy i nauczyciele**; ci, którzy chronią nas od nieporządku i zamieszania społeczności, to jest **zwierzchnicy cywilni**, ci, co powagą prawa bronią nas od krzywd, to jest **sędziowie**; ci którym powierzona obrona publicznego bezpieczeństwa od nieprzyjaciół, to jest **naczelnicy wojenni**; **Panowie**, w stosunku do sług swoich.

P. Jakie obowiązki nakazuje Pismo święte ku zwierzchnikom w ogólności?

O. **Oddawajcież tedy wszystkim coście powinni: komu podatek, podatek; komu cło, cło; komu bojaźń, bojaźń; komu cześć, cześć.** Rzym. XIII, 7.

P. Jak daleko rozciągać się powinna miłość ku ojczyźnie?

O. Każdy gotowym być powinien poświęcić dla niej życie swoje. Jan. XV, 13.

P. Jak mówi Pismo święte o uległości sług dla Panów?

O. **Śludzy posłuszni bądźcie panom wedle ciała, z bojaźnią i ze drzeniem, w prostości serca waszego, jak Chrystusowi: nie na oko służąc, jako ludziom się podobając, ale jako śludzy Chrystusowi, czyniąc wolę Bożą z serca.** Efez. VI, 5, 6.

Śludzy, bądźcie poddani panom we wszystkiej bojaźni nie tylko dobrym i skromnym, ale też i przykrym. 1 Piotr. II, 18.

P. Jeżeli Pismo święte wkłada obowiązki względem rodziców, to czy nie wkłada **obowiązków i względem dzieci**?

O. Wkłada i obowiązki względem dzieci, odpowiednie stanowi rodziców.

Ojcowie, nie pobudzajcie ku gniewowi synów, waszych ale je wychowujcie w karności i w grozie Pańskiej. Efez. VI, 4.

P. Jak mówi Pismo święte o obowiązkach Pasterzy ku trzodzie duchownej?

O. **Paście trzodę Bożą, która jest między nami, doglądając nie poniewolnie, ale dobrowolnie wedle Boga, ani dla sprośnego zysku, ale z dobrej woli: ani jako panujący nad księżą ale wzórmi będąc trzody.** 1 Piotr. V, 2, 3.

P. Jak mówi Pismo święte o **obowiązkach zwierzchników i Panów**?

O. **Panowie, co sprawiedliwego i słusznego jest, czyncie sługom, wiedząc że i wy macie Pana w niebie.** Kołos. IV, 1.

P. Jak postąpić należy w zdarzeniu, jeśliby rodzice albo zwierzchnicy wymagali po nas czegokolwiek przeciwnego wierze lub prawu Boskiemu?

O. W ten czas potrzeba im powiedzieć to, co powiedzieli Apostołowie zwierzchnikom Żydowskim: **Jeśliż jest sprawiedliwa przed oczyma Boskiemi, was raczej niżli Boga słuchać, rozsądźcie.** A co by nie wynikło, trzeba znieść za wiarę i za prawo Boże. Dzieje. IV, 19.

P. Jak ogólnie nazwać przymiot czyli cnotę, której piąte przykazanie wymaga?

O. **Posłuszeństwem.**

O szóstym przykazaniu

P. Czego zakazuje szóste przykazanie?

O. Zabójstwa, czyli w jakikolwiek sposób odjęcia życia bliźniemu.

P. Czy wszelkie odjęcie życia jest zabójstwo prawu rzeczywiście?

O. Wtenczas nie jest zabójstwo prawu przeciwnie, kiedy pozbawiają życia z urzędu jako to:

1. Kiedy **karzą** śmiercią przestępcę za wyrokiem sądowym.

2. Kiedy **na wojnie** za ojczyznę zabijają nieprzyjaciół.

P. Co sądzić potrzeba o mimowolnym zabójstwie, kiedy zabijają przypadkowo i bez rozmysłu?

O. Mimowolny zabójca nie może się uważać za niewinnego, jeżeli nie zachował potrzebnej ostrożności na wszelki przypadek: wszakże w każdym razie obowiązany jest, podług ustaw Kościoła, oczyścić sumienie swoje.

P. Jakie przypadki odnieść się mogą do zabójstwa przeciwnego prawu?

O. Oprócz bezpośredniego zabójstwa jakimkolwiek narzędziem popełnionego, do przestępstwa tego odnosić się mogą następujące i tym podobne przypadki:

1. Kiedy sędzia **skazuje** na śmierć oddanego pod sąd, chociaż **niewinność** jego jest mu wiadoma.

2. Kiedy kto **ukrywa** lub **oswobadza zabójcę**, i tem podaje mu sposobność do popełnienia nowych zabójstw.

3. Jeżeli by kto mógł wybawić bliźniego od śmierci, ale **nie wybawił**, jak na przykład jeśli bogaty dopuści biednego umrzeć z głodu.

4. Jeżeli kto przewyższając siły ciężarami i zbyteczną surowością kary **nęka** podwładnych, i przez to śmierć im przyspiesza.

5. Jeżeli kto przez niewstrzeżliwość i inne **występki skrac** życie swoje.

P. Co sądzić potrzeba o samobójstwie?

O. Jest to największa zbrodnia ze wszystkich zabójstw. Albowiem jeżeli jest rzeczą przeciwną naturze zabić drugiego podobnego nam człowieka, tedy nierównie bardziej przeciwną, zabić siebie samego. Życie nasze nie jest własnością naszą, lecz Boga, który je dał.

P. Co sądzić potrzeba o pojedynkach dla rozstrzygnięcia osoblistych sporów?

O. Ponieważ rozstrzyganie osoblistych sporów do Rządu należy, a pojedynkujący odważa się na taki postępek, w którym widoczna grozi śmierć i jemu i przeciwnikowi: przeto w pojedynku zawierają się trzy straszne przestępstwa: bunt przeciwko Rządowi, zabójstwo i samobójstwo.

P. Prócz cielesnego zabójstwa, czy niema zabójstwa duchownego?

O. Rodzajem duchownego zabójstwa jest **zgorszenie**, kiedy kto naprowadzi bliźniego do niedowiarstwa lub do bezprawia, i przez to duszę jego naraża na śmierć duchowną.

Zbawiciel mówi: **a kto by zgorszył jednego z tych małych którzy w Mnie wierzą, lepiej mu aby zawieszono kamień młyński u szyje jego, i zatopiono go w głębokości morskiej.** Mat. XVIII, 6.

P. Czy niema jeszcze subtelniejszego rodzaju zabójstwa?

O. Do tego grzechu, w pewnym stopniu, odnoszą się wszystkie uczynki i słowa przeciwne miłości, i niesprawiedliwie nadwerężające spokojność i bezpieczeństwo bliźniego, wreszcie i wewnętrzna ku bliźniemu **nienawiść**, chociażby i ukryta pozostała.

Każdy co nienawidzi brata swego, mężobójcą jest. 1 Jan. III, 15.

P. Kiedy zakazuje się szkodzić życiu bliźniego, to tem samem co się przykazuje?

O. Przykazuje się ile można ochraniać życie i stan pożytności bliźniego.

P. Jakie stąd wypływają obowiązki?

O. 1. Pomagać ubogim.

2. Posługiwać chorym.

3. Pocieszać strapiionych.

4. Przynieść ulgę nieszczęśliwym.

5. Postępować ze wszystkimi łagodnie, uprzejmie i przykładnie.

6. Pojednać się z zagniewanym.

7. Uraży darować i dobrze czynić nieprzyjaciółom.

O siódmym przykazaniu.

P. Co zakazuje siódme przykazanie?

O. **Cudzołóstwa.**

P. Jakie rodzaje grzechów zakazuje się pod imieniem cudzołóstwa?

O. Paweł Apostoł radzi Chrześcijanom, i nie wspominać o tych obrzydliwościach. Efez. V, 3. Tylko z konieczności, dla ochrony drugich od tego grzechu, wypada niektóre z nich wymienić. Takimi są:

1. **Porubstwo**, czyli nieporządna cielesna miłość między ludźmi, niepozostającymi w związku małżeńskim.
2. **Cudzołóstwo**, kiedy zostający w związku małżeńskim, przestępnie małżeńską miłość zwracają ku obcym.
3. **Kazirodztwo**, kiedy bliscy krewni łączą się z sobą związkiem, małżeńskiemu podobnym.

→ P. Jak o tym grzechu Chrystus Pan sądzić nauczył?

O. Chrystus Pan powiedział: **wszelki, który patrzy na niewiastę, aby jej pożądał, już zcudzołożył w sercu swoim.** Mat. V, 28.

P. Czego unikać należy, aby nie wpaść w to **wewnętrzne cudzołóstwo**?

O. Trzeba wszystkiego unikać, co w sercu nieczyste chęci wzniecić może, jako to: pieśni lubieżnych, nieprzyzwoitych tańców, wszetecznych słów, nieprzystojnych zabaw i żartów, nieskromnych widowisk, czytania ksiąg opisujących nieczystą miłość. Starać się potrzeba, według Ewangelii, i nie patrzeć na to, co gorszy.

Jeśli tedy prawe oko gorszy cię, wyrwij je a zarzuć od siebie: albowiem pożyteczniej jest tobie, aby zginął jeden z członków twoich, niżliby miało być wrzucone wszystko ciało twoje do piekła. Mat. V, 29.

P. Czy w rzeczy samej **wyrwać** potrzeba **gorszące oko**?

O. Wyrwać potrzeba nie ręką, lecz wolą. Kto mocne postanowienie uczynił ani spojrzeć na to, co gorszy, ten już wyrwał sobie gorszące oko.

P. Kiedy się zakazuje grzech **cudzołóstwa**: to tem samem jakie przepisują się cnoty?

O. Przepisują się **miłość i wierność małżeńska**, a tym, którzy podołać mogą, **czystość i panieństwo**.

P. Co mówi Pismo święte o **obowiązках męża i żony**?

O. **Mężowie, miłujcie żony wasze, jako i Chrystus umiłował Kościół, i samego Siebie wydał zań.** Efez. V, 25.

Żony niechaj będą poddane mężom swym, jako Panu: albowiem mąż jest głową żony, jako Chrystus jest głową Kościoła: On zbawicielem ciała jego. W. 22, 23.

P. Jakie Pismo święte daje pobudki do unikania wszeteczności i do zachowania czystości?

O. Pismo święte rozkazuje **chowac ciała nasze w czystości**, dla tego że one są **członkami Chrystusowemi i kościołami Ducha Świętego**, i że przeciwnie **cudzołożnik grzeszy przeciwko własnemu ciału**, to jest niszczy je, chorobami zaraża, a nawet nadwiera zdolności duszy, jako to, wyobrażenie i pamięć: 1 Kor. VI, 15, 18, 19.

O ósmem przykazaniu.

P. Czego w ogólności zakazuje ósme przykazanie?

O. **Kradzieży**, czyli jakimkolwiek sposobem przyswojenia sobie cudzej własności.

P. Jakie w szczególności grzechy zakazują się tem przykazaniem?

O. Główniejsze są te:

1. **Grabież**, czy zagarnienie cudzej własności jawnie, przemocą.
2. **Kradzież**, czyli potajemne wzięcie cudzej rzeczy.
3. **Oszukaństwo**, czyli przywłaszczenie czegokolwiek cudzego chytrą, podstępem, na przykład kiedy dają fałszywą monetę—za prawdziwą, zły towar—za dobry, przez fałszywą wagę lub miarę uszczuplają rzecz przedaną,—tają swój majątek, aby długów nie płacić—nie dopełniają warunków umowy lub testamentu: kiedy ukrywają obwinionego o kradzież; i przez to pozbawiają wynagrodzenia pokrzywdzonego.
4. **Świątokradztwo**, czyli przywłaszczenie tego, co Bogu poświęcono, i co należało do Kościoła.
5. **Świątokupstwo** (Symonia), kiedy jedni dają, a drudzy pochwycają święte obowiązki, nie za zasługi ale dla widoków korzyści.
6. **Przedajność**, kiedy biorą datki od podwładnych lub od obwinionych, i dla widoków korzyści podwyższają niegodnych, usprawiedliwiają winowajców, nekają niewinnych.
7. **Darmojedztwo**, kiedy biorą pensję za obowiązek, lub platę za czynność, lecz obowiązku i czynności nie spełniają, i takim sposobem kradną pensję albo opłatę, i pożytek jakiby pracą przynieść mogli społeczności, lub komu się obowiązali pracować; także kiedy mając dostateczne siły do utrzymania się własną pracą, żyją z jałmużny.

8. **Lichwa i zdzierstwo**, kiedy pod pozorem niejakiego prawa, lecz w rzeczy z naruszeniem sprawiedliwości i ludzkości, własność cudzą, albo cudze trudy, a nawet nieszczęścia drugich na swoją obracają korzyść, na przykład, kiedy kredytorowie obciążają dłużników procentem, kiedy panowie podwładnych swoich wycięzają nieumiarkowanymi podatkami lub pracą nad siły, kiedy w czasie głodu sprzedają chleb za zbyt wysoką cenę.

P. Jeżeli zakazują się te grzechy, to tem samem jakie przykazują się cnoty?

- O. 1. **Bezinteresowność.**
2. **Rzetelność.**
3. **Miłosierdzie** nad biednymi.

P. Czy niemiłosierny nad biednymi wykracza przeciw bosmemu przykazaniu?

O. Tak niezawodnie, jeżeli jest w stanie im pomagać. Gdyż wszystko, co mamy, wyłącznie do Boga należy, i zbyt-niego dostatku udziela Opatrzność dla wsparcia biednych; a przeto, jeżeli z obfitości naszej nie udzielamy biednym, tem samem kradniemy lub tajemy ich własność i dar Opatrzności.

P. Czy niema jeszcze doskonalszej cnoty przeciwnej grzechom ósmego przykazania?

O. Taką cnotą jest **zupełne nieubieganie się**, czyli wyrzeczenie się wszelkiej własności. — Lecz taką cnotę zaleca Ewangelija nie jako obowiązek dla wszystkich: ale jako radę dla gorliwych o doskonałość Chrześcijańską.

Jeśli chcesz być doskonałym, idź sprzedaj co masz, i daj ubogim, a będziesz miał skarb w niebie. Mat. XIX, 21.

O dziewiątem przykazaniu.

P. Co zakazuje się dziewiątem przykazaniem?

O. **Falszywe świadectwo** przeciw bliźnim, i wszelkie kłamstwo.

P. Co się zakazuje pod imieniem fałszywego świadectwa?

O. 1. **Falszywe sądowe świadectwo**, kiedy na kogo przed sądem fałszywie świadczą, donoszą, lub fałszywie oskarżają.

2. **Falszywe świadectwo mimo sądu**, kiedy kogo **potwarzają** zaocznie, albo w oczy niesprawiedliwie naganiają.

P. A czy godzi się zawstydząć tych, co rzeczywiście występni są.

O. Ewangelija nie pozwala sądzić o rzeczywistych występniach lub ułomnościach bliźniego, jeżeli nas obowiązek nie wzywa do odkrycia tego.

Nie sądzcie, abyście nie byli sądzeni. Mat. VII, 1.

P. Czy nie jest pozwołone kłamstwo bez zamiaru szkodenia bliźniemu?

O. Nie jest pozwołone, dla tego że wszelkie kłamstwo niezgodne jest z miłością i szacunkiem bliźniego, i niegodne jest człowieka, tembardziej Chrześcijanina, jako stworzonego dla prawdy i miłości.

A przetoż złożysz kłamstwo, mówcie każdy prawdę z bliźnim swoim: bo jesteście członkami jeden drugiego. Efez. IV, 25.

P. Dla łatwiejszego uniknięcia grzechów przeciw dziewiątemu przykazaniu, co zachowywać potrzeba?

O. Trzeba **język powściągać.**

Albowiem kto chce żyć miłować, i oglądać dni dobre: niech pohamuje język swój od złego i usta jego niech nie mówią zdrady. 1 Piotr, III, 10.

A jeśli kto mniema że jest nabożnym nie powściągać języka swego; ale zawodząc serce swe: tego nabożeństwo próżne jest. Jak. I, 26.

O dziesiątem przykazaniu.

P. Czego zakazuje dziesiąte przykazanie?

O. **Pożądliwości**, przeciwnych miłości bliźniego, i co nierozdzielne jest od pożądliwości, **myśli** miłości tej przeciwnych.

P. Dlaczego nie tylko złe uczynki zakazują się, lecz złe chęci i myśli?

O. Naprzód dla tego, że dusza, kiedy w niej są złe chęci i myśli, już jest nieczystą przed Bogiem i Jego niegodną, jak mówi Salomon: **Obrzydłość Panu myśli złe.** Przyp. XV, 26; a przeto, jak uczy Apostoł, i od tych wewnętrznych nieczystości oczyszczać się potrzeba: **oczyszczajmyż się od wszelkiej zmyły ciała i ducha, wykonywając poświęcenie w bojaźni Bożej.** 2 Kor. VII, 1.

Powtóre dla tego, że dla zapobieżenia grzechowym uczynom, trzeba przytłumiać grzechowe chęci i myśli, z których jak z nasion rodzą się grzechowe uczynki, jak powiedziano: **albowiem z serca wychodzą złe myśli, mężobójstwa, cudzołóstwa, porubstwa, kradziestwa, fałszywe świadectwa, bluźnierstwa.** Mat. XV, 19. **Każdy bywa kuszony od własnej pożądliwości pociągnięty i przynęcony. Zatem pożądliwość gdy pocznie, rodzi grzech: a grzech gdy wykonany będzie, rodzi śmierć.** Jak. I, 14, 15.

P. Kiedy zakazuje się pożądać czegokolwiek, co jest własnością bliźniego: to jaka przez to zakazuje się namiętność?

O. **Zazdrość.**

P. Czego zakazują słowa; **nie będziesz pożądał żony bliźniego swego?**

O. Zakazują się lubieżne myśli i żądze, czyli wewnętrzne cudzołóstwo.

P. Czego zakazują wyrazy: **nie będziesz pożądał domu bliźniego swego, ani sługi, ani służebnicy, ani wołu, ani osła, ani żadnej rzeczy, która jego jest?**

O. Zakazują się myśli i żądze mające na widoku zysk i osiągnięcie władzy.

P. Jakże obowiązki temu wszystkiemu (co się tu zakazało) odpowiednie, wkłada dziesiąte przykazanie?

O. 1. Potrzeba zachować **czystość serca.**

2. **Przestawać na swoim losie.**

P. Czego szczególnie potrzeba do oczyszczenia serca?

O. Często i gorliwie **wzywać imienia Pana naszego Jezusa Chrystusa.**

Z A K O Ń C Z E N I E.

Przystosowanie nauki o wierze i moralności Chrześcijańskiej.

P. Jak należy stosować się do nauki o wierze i moralności Chrześcijańskiej?

O. Potrzeba w **samej rzeczy** spełniać to, cośmy poznali, pod obawą ciężkiego osądzenia za niespełnienie.

Jeśli to wiecie, **błogosławieni będziecie jeśli to uczynicie.** Jan. XIII, 17.

A on sługa, który poznał wolę Pana swego, a nie nagotował ni wczynił wedle woli Jego, wielce będzie karan. Luk. XII, 47.

P. Co począć trzeba, kiedy postrzegamy w sobie grzech?

O. Nie tylko że natychmiast uczynić potrzeba pokutę, i **mocne postanowienie** unikania grzechu nadal; ale starać się, ile możliwości, popełnione grzechem zgorszenie lub szkodę **zagładzić** przeciwnymi onemu dobremi uczynkami.

Tak postąpił celnik Zacheusz, kiedy rzekł Panu: **oto Panie, połowicę dóbr moich daję ubogim, a jeśli kogo w czym oszukał zwracam we czwornasób.** Luk. XIX, 8.

P. Jakiej potrzeba ostrożności na ten przypadek, kiedy się nam już zdaje, żeśmy którekolwiek przykazanie spełnili?

O. Usposabiać trzeba serce swoje według słów Jezusa Chrystusa: **gdy uczynicie wszystko co wam rozkazano, mówcie: stłdzy nieużyteczni jesteśmy: cośmy byli winni uczynić, uczyniliśmy.** Luk. XVII, 10.

